

Çeşme Life

◆ Ekim 2011 ◆ Yıl: 7 ◆ Sayı: 78 ◆ Fiyatı: 6 TL

ÇEŞME'Yİ SEVENLERİN DERGİSİ

ile uçuyor

Ildır'da
günbatımı..

1920 YILINDA ÇEŞME (KRİNİ)

Çiftlikköy'de doğan ve 1914 yılında ailesiyle Atina'ya göç eden Stamatis Hadjiyannis'in 1920 yılında asker olarak geldiği Anadolu'da yazdığı anıları torunu George Poulimenos tarafından kitap olarak hazırlanmaktadır. Kendisinin izniyle bu notlardan da faydalandı.

Türkiye'deki en iyi kaplıcalardan biri Çeşme Ilıca'da (Lidjia) bulunuyordu. İzmir'de yaşayan pek çok yabancı için yazın sayfiye yeri olan Ilıca'ya kaplıca banyosu için Türkiye'nin her yanından, Yunan adalarından, hatta Mısır gibi uzak yerlerden de geliniyordu. Kral Konstantin prenslerini yazın buraya birkaç günlüğüne tatile gönderiyordu.

Eskiden beri kadınlar her sene Eylül ayında buraya kaplıca tedavisine gelirler, mermer havuzlarda yerlere kadar inen geceliklerle giyinik banyo alırlardı. Termal su yanında çamur banyoları da vardı. Bu banyolar gut, romatizma gibi hastalıklara iyi geliyordu.

Ilıca'da o zamanın zengin İngiliz, Fransız ve Rum ailelerine ait lüks villalar da vardı. Bu aileler arasında buharlı gemi filosu olan armatör Pantaleonlar, kuru üzüm, incir, tarım ürünleri ihracatçısı Whittalller vardı. Ayrıca İzmirli Rees, Giraud aileleri de yatlarıyla gelirlerdi.

Ayrıca lüks otellerin yanı sıra ucuz otel-

lerde vardı. Bunlarda kalabilmek için müşteriler yanlarında yataklarını, yastıklarını ve çarşaflarını getiriyorlardı. O zaman içinde yatak olmadan sadece odayı kiralyorlar, genel banyodan faydalanıyorlardı. Yemeklerini de odada pişiriyorlardı.

Çeşme bir bankası ve büyük dükkânları olan canlı bir ticaret liman şehriydi. Limanda gemilere bölgenin en önemli ürünü olan kuru üzüm, kalitesi dünyaca meşhur anason ve şuan bulunmayan kırmızı pamuk yüklenirdi. *(Doğal olarak kırmızı lifleri olan bu pamuk türü kimyasal boyaların olmadığı dönemlerden 1940'lara kadar dünyanın değişik bölgelerinde yetiştirilmişti. Bugün bazı Güney Amerika ülkelerinde yetiştirilmektedir.)

Çeşme'de her türlü ihtiyacın karşılanacağı mağazalar vardı. Özellikle "Manolis" giyim çeşitleriyle rağbet görmekteydi. Evlerinde dikiş diken hanımlar ürettikleri yünlü kıyafetleri bu mağazaya satardı.

Çeşme'den Kato Panagia'ya (Çiftlikköy) genelde halk 20-25 dakikalık bir yürüyüş ile ulaşırdı. Yol üzerinde "Morika" (=Bataklık bölgesi) denilen yerde Arap aileleri yaşar, ekmek ve kadayıf tatlısı satarlardı. (Bugünkü Marina - Liman civarı)

Daha sonra Çeşme'nin dışında "Evreika" bölgesinde etrafı yüksek duvarlarla çevrili Yahudi evleri vardı. Yakınında

mermer bir çeşme ve onunda yanında denize akan bir dere bulunuyordu.

Şehirden çıktıktan sonra deniz kıyısında bir kayanın ucundaki kulübe mezbaha olarak kullanılıyordu. Kan ve diğer hayvan atıkları buradan denize atılıyordu. Kulübenin yanında da 1770 Osmanlı-Rus savaşında batırılan gemilerin enkazları bulunuyordu.

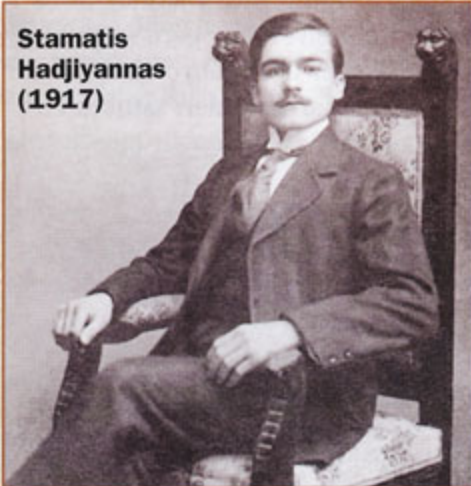
Biraz daha ilerde "Yasmata" denilen yerde, sindirim sistemine iyi gelen ve halk arasında "Kutsal Su" denen çeşme vardı. Biraz daha ilerleyince sol tarafta yükselen Çeşme ile Çiftlikköy arasında sınır çizen koyu gri kayalık Karadağ yer alırken sağ taraftaki dağ ise denize uzanarak bir burun oluşturmaktadır. Burnun ucunda Kırk Azizler, Agioi Saranta Kilisesi görüldü.

Kato Panagia (Çiftlikköy)

1700 evin bulunduğu Çiftlikköy'de her yerde olduğu gibi nüfusun büyük bir kısmı 1914 yılında başta Sakız Adası olmak üzere diğer adalara göçtüler. Yerleşim yerinde sadece 80 eve Türkler yerleştirilmiş, 15 Mayıs 1919 Yunan işgalinden sonra evlerine dönen Rumlarla nüfus 7.500'e yükselmışse de 9 Eylül 1922'den sonra çoğunluğu yöreyi yeniden terk etmişti.

Köyün girişinde Karotsodromos denen araba yolu üzerindeki ilk evlere eski ta-

**Stamatis
Hadjiyannis
(1917)**

**Ilıca Köyü
(1920)**

**İlica'nın (Lidja)
Yıldız Burnu (1920)**

**1920'nin lüks
otellerinden
"İstanbul Oteli"**

bakhaneler orada olduğu için "Tabahane" denirdi. Bu evlerin çoğunda balıkçılar otururdu. Pantazidis'lerin evinin sonunda çok güzel kumu olan berrak turkuaz mavi suyu olan plaj vardı. Yaz kış eğer hava çok soğuk ya da yağmurlu değilse çocuklar okuldan kaçıp burada denize girerdi. Zira erkek okulu birkaç yüz metre ilerdeydi. Tek katlı büyük bir binası olan bu okula 300 den fazla erkek öğrenci gidiyordu. Bu bina özel günlerde 3.000-4.000 kişiyi de alabilecek büyüklükteydi. Okulum karşısında Türk Hükümet Konağı ve karakol vardı. Onun arkası denizdi, bakıldığı zaman Oenoussae Adaları ve Sakız Adası görünüyordu.

Üzüm depoları olan Stafidadika'yı geçince, köyün ilk kahvesi olan Zephyr vardı. İlk köprüyü geçtikten sonra Giannellis'in manavından sonra ana yol üzerinde Psaroudakis, Papahacıdakı, Kavalalı Mattios ve Piperas'ın dükkanları bulunuyordu. Sol tarafta Steli-os'un kasap dükkanı, biraz ile-

risinde Pantelis Mamatsas ya da Kazanas'ın kahvesi ve ismi Türkçe balıkhaneden gelen balıkçı Baluhana vardı. Biraz daha ilerleyince Yannis'in evi ve manav dükkânı vardı.

Köyün sebze bahçeleri, bağları, sakız ağaçları ve tütün tarlaları vardı. Karadağ'ın kayalık yamaçları setlerle çevrilmiş ve bölge bağlarının bir kısmı burada bulunmaktaydı. Çevrede sebze yetiştirilen pek çok tarla vardı. Özellikle 20 dakikalık yürüyüş mesafesindeki Agios Giorgis'de birbirine akraba ailelerin çiftlikleri bulu-

nurdu. Bu çiftliklerde kule denilen 1 veya 2 katlı bağ evleri bulunur, hasat zamanı oralarda kalınırdı. Agios Giorgis çok ufak bir köydü, yükseltisi az olan bir tepede 20 tane ev vardı. Doğusunda Kato Panagia, batısında Aspra Homata denilen Akburun, Söngükaya (Fener) Adası ve Boğaz Adası ve tam karşısında Sakız adası vardı. Kuzeyinde Sakız ve Oenoussae Adaları görünürken güzel havalarda güneyinde Samos Adası da görünürdü.

KİLİSE

Kato Panagia adını çok eskiden köyde bulunan Meryem Anaya adanmış kiliseden almaktadır. Kilisenin biraz ilerisinde içinde çok küçük bir kilisesi (şapel) olan Aziz John mezarlığı bulunmaktaydı. Rum Ortodoks inancının artmasıyla 1864'te Aziz Dimitrios, 1883'te Aziz Nicholas kiliseleri de yapılmıştır.

Özellikle Pazar günleri oldukça büyük olan Assumption (Hz. Meryem'in Göğe Yükselişi) Kilisesi tüm köyü aldığı

**Solda "Karabina
Otel" ve karşısında
"İstanbul Oteli"**

Lidya - Tchermé. Source Thermale de Boue, aux Dalm.

İlica'da çamur banyoları (1960'lı yıllara kadar vardı. Yaklaşık olarak bugünkü PTT'nin arkasında kalıyordu.)

**1880 yıllarında
Çeşme Kalesi**

Çeşme ve çevresinde bağlar, bahçeler vardı.

Çeşme ve dolaylarında yetiştirilen kırmızı pamuk vardı. Doğal olarak kırmızı lifleri olan bu pamuk türü kimyasal boyaların olmadığı dönemlerden, 1940'lara kadar dünyanın değişik yerlerinde yetiştirilmiş ve kırmızı iplik olarak kullanılmıştır. Bugün Güney Amerika'da bazı bölgelerde yetiştirilmektedir.

gibi çevreden gelenleri de alıyordu. Bu kilise köyün gururuydu. Çok güzel, görkemli ve aydınlık bir kiliseydi. Kato Panagia Kilisesini Tinos adasından mermer oymacı Halepas ailesi yapmıştı. Değişik bir havası vardı. İçeri girildiğinde güneşten daha kuvvetli bir aydınlatma varmış gibi hissediliyordu. Bu belki mabedin büyüklüğünden belki de renkli mermerlerden kaynaklanıyordu. Tamamı mermer olan yapı bir sanat şaheseriydi. 9-10 metre yüksekliğindeydi. İtalyan Carrara mermeri kullanılmış, 5 büyük kapısıdaysa kırmızı, yeşil ve lacivert mermerler bulunuyordu.

Kilisenin en tepesinde büyük, yaldızlı, kanatları açık, çift kafalı bir kartal vardı. 1914-1919 döneminde köylerini terk eden halk, her gün batımında Sakız Adasının rıhtımından bu parlayan kartalı izleyip Meryem Anaya köylerine geri dönebilmeleri için dua ederlerdi.

Çan kulesinin arkada olduğu kilisenin bahçesi yük-

sek duvarlarla çevriliydi. Ön bahçedeki küçük meydan beyaz ve mavi yumurta büyüklüğünde mermer parçalardan oluşan mozaikle döşenmişti. Bu kiliseden bugün sadece üzerinde 1856-1895 tarihleri yazan bu mozaikler kalmıştır. Daha sonra 1950'lerde kilise yapılmaya niyetlenilse de Rum Ortodoks nüfusun az olması nedeniyle başarılı olunamamıştır.

Kato Panagialılar için eğitim çok önemliydi. 1831'de ve 1863'te lise ayarında okullar açmışlardı. Kato Panagialılar hem kızlarda hem erkeklerde

yüksek okuryazar oranlarıyla övünürlerdi.

Kato Panagia'dan Avrupa'ya nakış işleri ve kumaşlar da ihraç edilirdi. O zamanki Paris ve Atina'daki moda trendlerini Kato Panagialı kadınların başlattığı bile söylenirdi. Bu kadınlar başarılı tasarımcılardı ve Kato Panagia kumaşları Avrupa'da aranırdı.

Kato Panagialılar aynı zamanda çalışkan ve kendilerini çabuk toparlayabilen insanlardı. Evleri, kiliseleri ve okulları hasara uğratan 1881 depreminden sonra bir sene içinde köyü yine eski haline getirmeyi başarmışlardı.

Çoğu bu gün Amerikalı Yunanlılar arasında olan Gardner, Andrews, Lainis, Lazaridis, Haris, Fourmas, Janus, Kontras, Saviolis, Stathis, Kehayas, Miniotis, Morakis, Markotsis, Payiav gibi Yunan ulusu için din, kültür gibi alanlarda önemli olan aileler bu köyden çıkmışlardır.

15.08.1910 günü Panagia kilisesinde Assumption festivali yapılırken.

Çiftlik köyde Stelios ve Pantelis Kazanas'ın kahvesi

Giraud ailesinin yatı ve personeli Çatal Azmak sahilinde devriye gezen jandarmalar ile.